

Riigikogu õiguskomisjoni istungi protokoll nr 137

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 14. september 2026

Algus 11.15, lõpp 12.36

Juhataja: Madis Timpson (esimees)

Protokollija: Selenä Eenmaa (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Anti Allas (Heljo Pikhof asendusliige), Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Valdo Randpere, Stig Rästa, Vilja Toomast, Varro Vooglaid

Komisjoni ametnikud: Raini Laide (nõunik-sekretariaadijuhataja), Linnar Liivamägi (nõunik)

Kutsutud: justiits- ja digiminister Liisa-Ly Pakosta (2.-4. päevakorrapunkt), Justiits- ja Digiministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna vabakutsete talituse nõunik Aleksandr Logussov (2. päevakorrapunkt); Justiits- ja Digiministeeriumi kriminaalkoostöö ja õigusloome talituse nõunik Aare Pere (3. päevakorrapunkt); Justiits- ja Digiministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Anna Leena Neering, Kliimaministeeriumi õigussakonna nõunik Helen Holtsman, Keskkonnaameti eluslooduse järelevalve osakonna peainspektor Aavo Sempelson (4. päevakorrapunkt); justiits- ja digiministri nõunik Marta Liisa Staalfeldt

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (927 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse (rahvusvahelise koostöö lihtsustamine) eelnõu (933 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
4. Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja väärtemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (934 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
5. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu õiguskomisjoni nädala (14.09.2026-20.09.2026) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 14. september 2026 kell 11.15

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (927 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse

- (rahvusvahelise koostöö lihtsustamine) eelnõu (933 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
4. Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja väärtemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (934 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
5. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 15. september 2026 kell 14.00

1. Vabariigi Valitsuse algatatud relvaseaduse ja lõhkematerjaliseaduse muutmise seaduse eelnõu (855 SE) teiseks lugemiseks ettevalmistamine (kaasamisring)
2. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Heljo Pikhof, Valdo Randpere, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast, Varro Vooglaid).

2. Vabariigi Valitsuse algatatud täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (927 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Madis Timpson andis eelnõu tutvustamiseks sõna justiits- ja digiminister Liisa-Ly Pakostale.

Liisa-Ly Pakosta sõnas sissejuhatuseks, et täitemenetluse ja kohtutäiturite valdkonnas on Eestis mitmeid nii suuremaid kui ka väiksemaid muresid, kuid käesolev eelnõu keskendub praegu lihtsamini lahendatavatele praktilistele murekohtadele ning muudab täitemenetlustega kokku puutuvate inimeste jaoks protsessi lihtsamaks ja selgemaks.

Minister tutvustas lähemalt eelnõu seletuskirjas lk 2-3 toodud peamisi eesmärgi ja saavutatavaid tulemusi. Esiteks muudab eelnõu kaebuste menetlemise kiiremaks ja tõhusamaks ning täpsustab tõendamise korda. Kehtiva õiguse järgi tuleb kohtutäituri tegevuse peale kaebuse esitamisel esmalt pidada kohtutäituriga suuline arutelu, mille tõttu võib kaebuse lahendini jõudmine võtta kuni 45 päeva. Selline kord ei ole enam põhjendatud. Teine murekoht puudutab täitemenetluse jätkamist võlgniku surma korral. Praegu peavad pärijad nimetama ajutise esindaja ning kogu protsess toimub kohtu kaudu, mis tekitab tarbetut bürokraatiat. Eelnõu näeb ette lihtsamad ja ökonoomsemad viisid täitemenetluse jätkamiseks, sh juhtudeks, kus pärandvaral on juba hooldaja või testamenditäitja. Kolmas murekoht puudutab võlgniku kinnisasja müügi korda. Praegu saab kinnisasja arestida üksnes kohtutäitur, kes kandis esimesena kinnistusraamatusse kinnisasja käsutamise keelumärke. Eelnõu muudaks protsessi lihtsamaks ja õiglasemaks, kuna võimaldaks müügist saadavat tulu jaotada kõigi õigustatud sissenõudjate vahel.

Minister rõhutas veel, et käesolev eelnõu ei sisalda kohtutäiturite töötasude tõstmist. Samas muudetakse tasude arvestamise osa mõistlikumaks. Näiteks täpsustatakse seda, kuidas jagatakse kinnisasja müügist saadavat tulu, kuidas arvestatakse täitekuluseid nõude varasema täitmise või täitedokumendi tühistamise korral ning juhul, kui väärtemenetlusest ja karistusõiguslikest nõuetest tulenev nõue aegub, menetlus peatatakse või nõue täidetakse osaliselt.

Samuti käsitleb eelnõu kohtutäituri tekitatud kahju hüvitamist. Kehtivas õiguses on regulatsiooni sõnastus pigem umbmäärane, mille kohaselt tegeleb sellega Eesti Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda. Praktikast on selles osas tekkinud probleeme, muu hulgas selles osas, kuidas see kohustus Koja ja riigi vahel jaguneb. Eelnõu pakub selles osas paremaid lahendusi.

Minister lisas lõpetuseks, et lahenduste pakett esitati Justiits- ja Digiministeeriumi (JDM) väljatöötamiskavatsusena juba 2024.a. Teemat arutati 9. aprillil 2024.a ka õiguskomisjonis ning komisjoni suunis oli keskenduda just praktiliste küsimuste lahendamisele.

Aleksandr Logussov selgitas, et tänu kaebuste menetlemise regulatsiooni täpsustamisele paraneb täitemenetluse võlgnike kaitse tõhusus ja kiirus. Samuti kõrvaldatakse oluline kitsaskoht sissenõudjate jaoks, kelle võimalused nõute rahuldamiseks kinnisvara müügi kaudu olid seni piiratud olukordades, kus täitemenetlus peatati kinnisasja arestimise korral. Ta märkis, et senine regulatsioon võis tuua kaasa olukorra, kus teised võlausaldajad ei saanud paralleelselt kinnisvara realiseerimist nõuda ning jäid aastateks menetluslikku ummikusse, mistõttu tihti nende nõuded ka aegusid.

A. Logussov tõi veel olulise muudatusena välja täitemenetluse alustamise tasu elatisnõute puhul. Kehtiv regulatsioon näeb alustamise tasuna ette pool miinimumpalgast, mistõttu võib elatisvõlgnikul tekkida juba kohe menetluse alguses kohustus tasuda kohtutäiturile esimesena maksena 800-1000 eurot. Ministeeriumi hinnangul vähendab see oluliselt elatisvõlgniku võimalusi hakata tegelikult täitemenetluse ajal elatist maksma. Seetõttu seotakse alustamise tasu lahti miinimumpalgast ning kehtestatakse selleks fikseeritud summana 100 eurot. Ta märkis, et summa on küll kõrgem kui tavapärasel täitemenetluses, kuid arvestama peab asjaolu, et kohtutäitur võib sellist menetlust läbi viia pikkade aastate jooksul. Lisaks täpsustatakse eelnõuga ka riigi toetust elatisnõute sissenõudmisel juhul, kui võlgnikult ei ole võimalik täitemenetluse kulusid saada. Kuna perekonnaseaduse kohaselt võib elatise maksmise kohustus teatud tingimustel jätkuda ka pärast lapse täisealiseks saamist ehk kui laps jätkab õpingutega veel kolm aastat, sätestatakse eelnõus selgesõnaliselt, et riiklik toetus täitemenetlusele hõlmab ka seda perioodi.

Liisa-Ly Pakosta lisas, et eelnõu võimaldab vanemluskokkuleppe korral ka täitemenetluse lõpetada. Ta märkis, et paralleelselt on ettevalmistamisel ka perekonnaseaduse muudatused, mis lahendavad küsimuse, et vanemluskokkuleppe korral ei nõutaks elatist ootavalt vanemalt elatise raha.

Minister tõi olulise saavutusena välja arendatud täitmisregistri, mille abil näeb võlgnik nüüd ühest kohast kõiki enda võlgasid.

Peeter Ernits küsis, mil määral on Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda muudatustega kursis ning kui palju on arvestatud Kojaga tegelikke vajadusi ja prioriteete. Samuti, miks on eelnõu ettevalmistamine kestnud üle kahe aasta.

Liisa-Ly Pakosta vastas, et tegemist on keeruka valdkonnaga, kus vastanduvad võlgnike, võlausaldajate ja kohtutäiturite huvid. Minister selgitas, et eelnõu ei muuda kohtutäiturite süsteemi põhimõtteliselt ega lahenda kõiki küsimusi, kuid koostöö Kojaga on olnud professionaalne. Mõistetavalt soovivad kohtutäiturid oma töötasude tõstmist, kuid antud juhul on lähtutud Riigikogu suunisest koostada eelnõu, mis ei sisalda kohtutäiturite tasude tõstmist.

Aleksandr Logussov lisas, et kohtutäiturite vastutust puudutav osa eelnõus on Kojaga koos põhjalike läbirääkimiste tulemusena saavutatud kompromiss. Muu hulgas toetas JDM ettepanekut anda Kojale täiendavaid volitusi kohtutäiturite tegevuse üle järelevalve teostamiseks.

A. Logussov selgitas eelnõu ettevalmistamise ajakava osas, et käesolevale eelnõule eelnesid kaks eraldi väljatöötamiskavatsust, millest üks puudutas täitemenetluse seadustiku ja teine kohtutäiturite seaduse muutmist. Tagasiside järel otsustati need ühte eelnõusse koondada. Samuti mõjutasid menetlust ka muud kiireloomulisemad õigusloomelised vajadused, sh täitmisregistriga seotud küsimused.

Maria Jufereva-Skuratovski palus täpsustada, kas täitmisregister on avalik või näeb ainult võlgnik ise enda võlgasid. Samuti, kas näiteks endisel abikaasal on võimalik registrist näha, kui palju endine abikaasa talle võlgneb.

Aleksandr Logussov vastas, et avalikult on registrist kättesaadavad juriidiliste isikute võlgnevusi puudutavad andmed. See võimaldab füüsilistel ja juriidilistel isikutel enne õigussuhtesse või lepingulisse suhtesse astumist kontrollida konkreetse juriidilise isiku võlgnevuste olemasolu.

A. Logussov selgitas, et elatisvõlgnevusi saavad kontrollida ka kolmandad isikud, kellel on tuvastamiskohustus. Kui lapsevanem on lapse nimel esitanud elatise sundtäitmisele, siis kuigi täitemenetluse andmed ei ole avalikud, saab ta sissenõudjana end autentides registrisse sisse logida ning tutvuda menetlusega seotud andmetega.

Liisa-Ly Pakosta lisas, et registri muudatuse peamine eelis on siiski võlgniku võimalus näha enda kohta tervikpilti ka juhul, kui tema võlad on erinevate kohtutäiturite menetluses.

Madis Timpson tänas kutsutuid ning tegi ettepanekud eelnõu menetluslike otsuste osas.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 01.10.2026 (konsensus: Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Valdo Randpere, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast, Varro Vooglaid).

2.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Valdo Randpere, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast, Varro Vooglaid).

2.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Madis Timpson (konsensus: Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Valdo Randpere, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast, Varro Vooglaid).

3. Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse (rahvusvahelise koostöö lihtsustamine) eelnõu (933 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Madis Timpson andis eelnõu tutvustamiseks sõna justiits- ja digiminister Liisa-Ly Pakostale.

Liisa-Ly Pakosta sõnas sissejuhatuseks, et kriminaalmenetlused on riikideüleselt üha enam digitaliseerinud, mistõttu on eelnõu eesmärk viia Eesti siseriiklik õigus kooskõlla nende rahvusvaheliselt toimunud muutustega. Kriminaalmenetluse regulatsioon peab olema väga täpne ning menetlusosalistele peavad nende õigused ja kohustused olema üheselt arusaadavad. Seetõttu on Euroopa Liidu (EL) poolsed uuendused olnud vajalikud ning eelnõuga võetakse üle vastav määrus.

Minister tegi siinkohal komisjonile ettepaneku kaaluda pärast eelnõu esimest lugemist lisada selle eelnõu juurde veel mõningad normitehnilised täpsustused kriminaalmenetluse seadustikus (KrMS), ühe EL-i vahistamismäärust puudutava muudatuse ning ühe sätte, mis on seotud naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamise direktiivi ülevõtmisega. JDM-il on plaanis vastavate muudatusettepanekutega komisjoni tulla.

Minister selgitas, et suurem osa käesoleva eelnõu muudatustest puudutab menetluste lihtsustamist. Esiteks muudetakse piiriüleste rahaliste karistuste ja rahatrahvide (eelkõige liiklustrahvide) tunnustamise korda selliselt, et pädevad asutused suhtlevad edaspidi otse omavahel. Kui seni pidi JDM teistest riikidest saadetud liiklustrahve eelnevalt valideerima, siis tulevikus sellist vahendusrolli enam vaja ei ole. Otsene suhtlus võimaldab digitaalsetel

dokumentidel liikuda kiiremini ja lihtsamini.

Teiseks lihtsustatakse ja laiendatakse võimalusi tunnustada teises liikmesriigis mõistetud karistust. Näiteks on muudatus oluline eeskätt koostöös Lätiga, kus käitumiskontroll on iseseisev karistus ning sellised kohtuotsused on Eestis seni jäänud tunnustamata.

Kolmandaks kehtestatakse riigisisised reeglid uue EL-i määruse rakendamiseks, mis käsitleb kriminaalmenetluse üleandmist ühelt liikmesriigilt teisele. Näiteks määratakse Eesti pädevad asutused, reguleeritakse menetluse käik ja antakse menetlusosalistele võimalus üleandmise otsus kohtus vaidlustada.

Neljandaks täpsustatakse Euroopa vahistamismääruse menetlust. Praktikast on selles osas seni lahendamata küsimused näiteks menetlustähtaegade ületamise tagajärjed, isiku ärakuulamine taotleva riigi poolt, ajutine üleandmine ja kolmandast riigist Eestile välja antud isiku edasiloovutamine.

Minister rõhutas kokkuvõtteks, et muudatused vähendavad Eesti riigiasutuste töökoormust, ei suurenda inimeste ega ettevõtete halduskoormust ning edaspidi kasutatakse senisest paremini digitaalseid võimalusi. On oluline, et inimeste põhiõiguste kaitseks oleksid kõik menetluse kiirendamist ja lihtsustamist võimaldavad muudatused seaduses piisavalt täpselt reguleeritud.

Aare Pere lisas, et eelnõusse on koondunud mitme aasta jooksul praktikast ilmnunud probleemid, millele on tähelepanu juhtinud muu hulgas prokuratuur ja kohtud. Samuti on Euroopa Kohus vahepeal täpsustanud mitmete raamotsuste tõlgendamist, mistõttu on vajalik viia siseriiklik regulatsioon vastavusse uuenenud kohtupraktikaga.

Varro Vooglaid märkis menetluspraktika poolest, et alles mõni kuu varem menetleti komisjonis ulatuslikke KrMS-i muudatusi. Ta küsis, kas ei oleks mõistlikum kehtestada üldine põhimõte, et sama seadust ei muudeta sel viisil pidevalt väikeste muudatuste kaupa, vaid vajalikud muudatused kogutakse pigem pikema perioodi, näiteks kuue kuu jooksul kokku. Tema hinnangul võib vastasel juhul kujuneda olukord, kus seadusandja peab pidevalt tegelema sama seaduse menetlemisega iga kord, kui mõni uus idee tekib.

Liisa-Ly Pakosta nõustus küsimuse püstitusega ning kinnitas, et püüab kogu aeg võimalusel muudatused ühte paketti koondada, kuid sellel on kaks piiri. Esiteks väärtustab ka tema ise, et EL-i õigus ja siseriiklikud algatused oleksid võimalikult selgelt eristatavad, et Riigikogu liikmetel oleks lihtsam kontrollida, kas EL-i nõuete ülevõtmisel ei minda vajalikust kaugemale. Nii näeb ette juba kehtiv hea õigusloome ja normitehnika eeskiri (HÕNTE), kuid uued kavandatud HÕNTE muudatused peaksid tulevikus seda läbipaistvust veelgi suurendama, et EL-i õiguse ülevõtmisel oleks võimalik iga sätte puhul kontrollida, kas esineb nn ülekuldamist.

Teiseks on oluline, et suudetaks reageerida tegelikele ühiskondlikele vajadustele. Kui ilmneb probleem, mille lahendamine parandaks inimeste olukorda, ei pea ta õigeks selle lahendamise kunstlikku edasilükkamist näiteks kuueks kuuks. Minister kinnitas siiski, et JDM püüab ka edaspidi võimalikult palju muudatusi kokku koondada.

Madis Timpson tänas kutsutuid ning tegi ettepanekud eelnõu menetluslike otsuste osas.

Anti Poolamets tegi omapoolse ettepaneku eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Ta märkis, et tema hinnangul on peamiseks probleemiks just EL-i õigusest tulenevate ja siseriiklike muudatuste ühendamine samasse eelnõusse. See muudab raskemaks eristada, millised muudatused tulenevad EL-i poolsetest kohustustest ja milliste üle on tegelikult siin otsustusruumi. A. Poolamets sõnas, et selline lähenemine on muutunud järjest laialdasemaks ning avaldas lootust, et tulevikus luuakse selles osas rohkem selgust.

Madis Timpson pani esmalt hääletusele ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada (poolt 9: Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Heljo Pikhof, Valdo Randpere, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast; vastu 1: Anti Poolamets;

erapooletuid 0; ei osalenud 2: Lea Danilson-Järg, Varro Vooglaid). Ettepanek leidis toetust.

Otsustati:

3.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 01.10.2026 (konsensus: Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Valdo Randpere, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast, Varro Vooglaid).

3.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt 9: Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Heljo Pikhof, Valdo Randpere, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast; vastu 1: Anti Poolamets; erapooletuid 0; ei osalenud 2: Lea Danilson-Järg, Varro Vooglaid).

3.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Vilja Toomast (konsensus: Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Heljo Pikhof, Anti Poolamets, Valdo Randpere, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast, Varro Vooglaid).

4. Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (934 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Madis Timpson andis eelnõu tutvustamiseks sõna justiits- ja digiminister Liisa-Ly Pakostale.

Liisa-Ly Pakosta selgitas, et eelnõuga võetakse üle EL-i õigust ning see mõjutab paljusid ettevõtjaid, sh puidu- ja metsatööstust, keemiatööstust, kalandussektorit ning teisi keskkonnavalastest nõuetest mõjutatud tegevusalade ettevõtjaid. Eelnõuga täpsustatakse ja karmistatakse kehtivate keskkonnanõuete rikkumise eest ette nähtud karistusi ning lisatakse ka uusi keskkonnavastaste süütegude koosseise ja karistusi.

Minister tõi välja, et karistusseadustikku (KarS) lisatakse uued kvalifitseeritud koosseisud, kui keskkonnavastase rikkumisega kaasneb eriti raske tagajärg, sh näiteks teise isiku surma põhjustamine. Samuti täiendatakse olemasolevaid kuriteokoosseise keskkonnavastaste süütegude peatükis ning lisatakse ka uued kuriteod, sh tegevusloata tegutsemine olulise keskkonnamõjuga tegevusvaldkonnas, fluoritud kasvuhoonegaasi ja osoonikihti kahandava aine, seda gaasi ja ainet sisaldava ning sellel põhineva toote ja seadme või selle osa ebaseaduslik käitlemine ning raadamisvabade toodete määruuses sätestatud asjaomase saaduse ja toote turule laskmise, turul kättesaadavaks tegemise ning ekspordimise keelu rikkumine.

Minister lisas, et eelnõuga sätestatakse ka see, et isiku karistusõiguslikku vastutust ei välista tegutsemine keskkonnakaitseloa alusel, kui selline luba oli saadud pettuse, sunni või vägivallaga või korruptiivse teoga.

Lisaks laiendatakse osaliselt ka KrMS-is jälitustoimingute loetelu, sh nähakse ette laiendatud konfiskeerimise võimalus. Samuti tõstetakse KarS-is keskkonnavastaste väärtegude karistumäärasid ja lisatakse uus väärteokoosseis, mis seondub raadamisvabade toodete määruuses sätestatud asjaomase saaduse ja toote turule laskmise, turul kättesaadavaks tegemise ning ekspordimise keelu rikkumisega.

Andre Hanimägi nõustus, et looduse kaitsmine on igal juhul oluline ning nimetatud koosseisude puhul on kindlasti tegemist süütegudega, mille trahve peakski ajakohastama. Ta küsis siiski, kas juriidiliste isikute trahvimäärade niivõrd märkimisväärse ehk ligi 100-kordse tõstmise kõrval on kaalutud ka süüteokoosseisude sõnastuse täpsustamist. Näiteks võiks siinkohal eristada tahtlikke, korduvaid või suure ulatusega rikkumisi, et vältida olukorda, kus ka vähem tõsine rikkumine võib tuua kaasa väga kõrge trahvi. Ta märkis, et seda murekohta on ka sidusrühmad oma tagasisides esile toonud.

Liisa-Ly Pakosta sõnas, et Eesti on järjepidevalt olnud vastu EL-i tasandil karistusõiguse ühtlustamisele, mis seondub ka eelkõneleja küsimusega. Siiski moodustab karistusõiguse ühtlustamine EL-i õiguse muutmisest kahetsusväärset suure osa ning liikmesriikide seas on Eesti oma vastuseisus vähemuses.

Anna Leena Neering vastas, et eelnõus sisalduvad muudatused jagunevad sisuliselt kaheks. Ühe osa moodustavad EL-i keskkonnakuritegude direktiivi ülevõtmisest tulenevad kohustused, teise väiksema osa juriidiliste isikute väärteokaristuste karmistamine. Eelnõule antud tagasiside ongi keskendunud peamiselt viimasele teemale.

A. L. Neering selgitas, et kõikide nende väärtegude puhul oli füüsilise isiku maksimaalne trahvimäär juba KarS-i üldosas ette nähtud ülempiiri lähedal ehk 200 trahviühikut (66,6% üldosa ülempiirist), kuid juriidiliste isikute puhul oli maksimaalne karistus vaid 0,8% võimalikust ülemmäärast. JDM hinnangul ei ole selline erinevus põhjendatud. EL-i õiguse kohaselt on üldine põhimõte, et karistused peavad olema mõjusad, proportsionaalsed ja heidutavad.

Andre Hanimägi täpsustas, et mõistab seda juriidiliste isikute karistumäärade tõstmise eesmärki, kuid tema küsimus seisnes pigem selles, kas ei ole hinnatud seda, kas lisaks karistumäärade tõstmisele võiks kehtivate süüteokoosseisude sõnastusi täpsustada. Näiteks eristades teo tahtlikkust, et vältida olukordasid, kus ka tahtmata tegu võiks justkui tuua kaasa kuni 400 000 eurose trahvi.

Anna Leena Neering vastas, et karistumäärade tõstmisega ei muudeta karistuse mõistmise üldiseid põhimõtteid. Ta lisas, et ülemmäär ehk 400 000 eurosed trahvid on siiski mõeldud reageerimiseks kõige rangematele rikkumistele ning karistuste määramisel arvestatakse ka edaspidi rikkumise raskust, korduvust jt asjaolusid. Isegi nende koosseisude puhul, mille eest on võimalik juba täna määrata karistusena ülemmäär ehk 400 000 eurot trahvi, ei ole näha sellist praktikat, et mindaks kohe maksimaalset võimalikku trahvimäära peale.

Varro Vooglaid tõi esile eelnõu sätte, millega täiendatakse KarS-i uue §-ga 357¹, mille kohaselt on karistatav EL-i kaitsealuse liigi isendite surmamine, hävitamine, häirimine ja nendega seotud kauplemise nõuete rikkumine ning kaitsealuse elupaiga seisundi kahjustamine. Eelnõuga laiendatakse ka selle paragrahvi rikkumiste menetlemiseks jälitustoimingute võimalusi.

Ta küsis, kas see ei ole üks koht, kus taaskord laiendatakse jälitustoimingute lubatavust liiga kergekäeliselt. Näiteks võib jääda sättest arusaamatuks, mida üldse kujutab endast nimetatud liigi isendi häirimine ning kuivõrd on see tegevus piisavaks aluseks jälitustoimingute rakendamiseks. Samuti, kas sellisel juhul oleks lubatud kogu jälitustoimingute loetelus toodud võimalused või ainult piiratud toimingud.

Liisa-Ly Pakosta vastas, et mõistab seda muret ning on ka ise selliseid küsimusi tõstatanud. Ta märkis, et osa nõuetest tuleneb EL-i direktiivist ning nende tõlgendamine on toimunud koostöös praktikutega.

Anna Leena Neering nõustus, et see on arutelukoht. Ta märkis, et eelnõu koostamisel lähtuti Keskkonnaameti tagasisidest ja tegelikelt vajadustest, milliste kuriteokoosseisude puhul võiks olla võimalik jälitustoiminguid teostada. Tuleb silmas pidada, et keskkonnakuriteod on sageli keerukad majanduskuriteod, mille avastamine nõuab spetsiifilisi uurimismeetodeid, sest tihti peale ei tehta kuriteoteadet.

A. L. Neering rõhutas, et jälitustoiminguid ei kasutata siiski ka edaspidi kuidagi kergekäeliselt ning selleks peab siiski olema põhjendatud alus, et mitte ühegi teise tõendiga ei ole võimalik menetlust edasi viia. Lisaks sisaldab esile toodud kuriteokoosseis olulise koguse lävendit ehk ei puudutaks üksnes ühe liigi häirimist.

Liisa-Ly Pakosta lisas lihtsustatud näitena, et selliseid meetmeid ei saa kasutada üksikute harrastuskalurite suhtes, vaid pigem suuremahuliste rikkumiste korral näiteks traallaevade omanike vastu.

Valdo Randpere märkis, et jälitustoimingute täpne sisu jäi talle siinkohal siiski ebaselgeks. Tema hinnangul tuleb eristada tavapärasest järelevalvet ja rangemaid meetmeid, nagu pealtkuulamine.

V. Randpere küsis veel, kas 400 000 euro suurusest trahvimäärast on nüüdseks kujunenud üldine standard erinevate valdkondade juriidiliste isikute karistamisel.

Liisa-Ly Pakosta vastas, et komisjoni liikmete esitatud küsimused ja mured on arusaadavad. Ta kinnitas, et kui komisjon seda soovib, on JDM valmis esitama eelnõu edasisel menetlemisel muudatusettepanekuid, mis võimaldaksid EL-i õigusest tulenevad sätted üle võtta, kuid teha siseriiklikute muudatuste osas vajalikud täpsustused.

Peeter Ernits küsis Keskkonnaameti esindajalt, milliseid kaitsealuseid elupaiku või võõrliike eelnõu eelkõige silmas peab, mille hävitamise või sissetoomise eest karistamist karmistatakse ning milliseid Keskkonnaameti ettepanekuid JDM eelnõus ei arvestanud.

Aavo Sempelson selgitas, et kõige rangem kaitse puudutab esimese kaitsekategooria liike ja nende elupaiku, sh selliseid hävimisohus liike nagu merikotkas. See tähendab, et mida rangemalt on liik kaitstud, seda rangemalt on vaja rikkumisi sanktsioneerida. Invasiivsete võõrliikide puhul peetakse silmas eeskätt EL-i tasandil määratletud liike, mis ohustavad kohalikke liike.

Anna Leena Neering lisas, et EL-i tasandil on määratletud konkreetne invasiivsete võõrliikide loetelu, kus on veel näiteks Sosnovski karuputk.

A. L. Neering vastas, et JDM ei arvestanud neid ettepanekuid, millega sooviti laiendada jälitustoimingute võimalusi ka sellistele kuritegudele, mis on toimepandud ettevaatamatusest. JDM pidas hetkel ainult ühel sellisel juhul kohaseks jälitustoimingute kataloogi täiendamist.

Anti Poolamets kommenteeris, et siin ollakse taaskord selle probleemi juures, kus EL-i õigusest tulenevad nõuded ja muudatused siseriiklikus regulatsioonis, kus oleks võimalik suurem otsustusruum, on ühte eelnõusse kokku põimitud. Tema hinnangul on mitmed uued süüteokoosseisud liiga üldsõnalised ning koondavad ühe sätte alla väga erineva raskusastmega rikkumisi. Näiteks eelnõu punktis 24 on §-i 365 lõige 1 sõnastuses nii ioniseeriva kiirguse ebaseaduslik keskkonda juhtimine kui ka normatiive ületava müra põhjustamine, mida ei saa sel viisil ühtlustada. Samuti ei lähe see kokku meie kehtiva KarS-i ega karistuste raskusastmetega, mistõttu peaks eeskätt vaatama üle, mis ja kuidas on siin juba reguleeritud.

Liisa-Ly Pakosta nõustus, et eelnõu puhul võiks veel täiendavalt iga sätte puhul üle kontrollida, kas EL-i õigusest tulenevad sätted on minimaalselt ülevõetud ning kas Eesti enda murekohtadest kujunenud muudatused on proportsionaalsed, kuid võimaldavad samas tõhusamalt kaitsta meie looduskeskkonda.

Vilja Toomast kommenteeris, et tegude raskuseastet ei ole niivõrd lihtne eristada. Ta tõi näite Laulasmaa piirkonnas toimunud juhtumitest, kus lihtsalt ATV-de ja mootorratastega sõitmine on kahjustanud maapinnal vana sammalt, mille taastumine võtab teatavasti sadu aastaid. Tema hinnangul on oluline, et ka selliste rikkumistega tegeletakse rohkem ja vähemalt sama karmilt, sest seni on sellega pidanud tegelema maaomanikud ise, näiteks paigaldades oma kulude eest vastavaid keelumärke.

V. Toomast märkis veel jälitustoimingute osas, et keegi peab ka selliseid rikkujaid kuidagi tuvastama, kuigi saab nõustuda, et täpsemat kataloogi tuleks üle vaadata.

Varro Vooglaid kommenteeris, et just selliste näidete puhul tekib küsimus, kui ulatuslikke jälitustoiminguid peaks olema võimalik kasutada. Näiteks ei oleks proportsionaalne, kui ühe ATV-ga maapinda kahjustanud inimese leidmiseks kuulataks pealt kõikide lähipiirkonnas elavate ATV omanike telefone.

Anti Allas tõi esile murekohad maaainimeste vaatepunktist. Ta märkis, et tihti on väiksemate talude puhul mets osaühingu hallata. Kui trahvimäärad juriidilistele isikutele tõusevad niivõrd märkimisväärselt, siis võib kujuneda olukord, kus ka tahtmatud rikkumised võivad kaasa tuua nii suure trahvi, mis ei võimalda inimestel enam edasi tegutseda.

A. Allas rõhutas veel, et maaomanikud ei pruugi ka alati olla teadlikud uutest kaitsevöönditest ja seatud piirangutest, sest tihti nendest ei teavitata. Selles osas peab olema rohkem selgust, sest vastasel juhul võib inimestel kaduda tahtmine üldse maal toimetada.

Anna Leena Neering vastas, et kõik uued piirangud tuleb seaduse kohaselt maaomanikele teatavaks teha ning kui inimene ei ole piirangust teadlik kellegi teise tegemata töö tõttu, ei saa teda selle eest kuidagi karistada. Ta rõhutas, et kuriteo toimepanemine eeldab siiski seda, et seda on tehtud teadlikult. Ka ettevaatamatusest toimepandud teod eeldavad hoolsuskohustust, kuid kui hoolsuskohustust on rikkunud keegi teine, näiteks jättes uuest piirangust teavitamata, siis ei saa inimest selle eest karistada.

Varro Vooglaid palus täpsustada, kas Keskkonnaamet soovis oma ettepanekutes üksnes laiemat kataloogi kuritegude menetlemiseks jälitustoimingute kasutamise võimalusi või ka pädevust ise jälitustoiminguid läbi viia.

Anna Leena Neering vastas, et Keskkonnaamet soovis mõlemat, kuid JDM ei toetanud jälitustoimingute teostamiseks pädevuse laiendamist Keskkonnaametile. Vajaduse korral teostab jälitustoiminguid ka edaspidi Politsei- ja Piirivalveamet.

Madis Timpson sõnas kokkuvõtteks, et pärast eelnõu esimest lugemist tuleb korraldada suurem kaasamisring koos nii ministeeriumite kui ka huvirühmadega. Samuti tuleb kaaluda EL-i õigusest tulenevate ja siseriiklike muudatuste eraldi käsitlemist ning karistusmäärasid. Esimees tänas seejärel kutsutuid ning tegi ettepanekud eelnõu menetluslike otsuste osas.

Otsustati:

4.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 01.10.2026 (konsensus: Anti Allas, Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Anti Poolamets, Valdo Randpere, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast, Varro Vooglaid).

4.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Anti Allas, Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Anti Poolamets, Valdo Randpere, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast, Varro Vooglaid).

4.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Madis Timpson (konsensus: Anti Allas, Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Anti Poolamets, Valdo Randpere, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast, Varro Vooglaid).

5. Info ja muud küsimused

Infot ei esitatud ja muid küsimusi ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Madis Timpson
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Selena Eenmaa
protokollija